

N&M

Bulletin
9.3.90

NATT

BULLETTIN NORGES NATURVERNFORBUND

**NÅ: NEST
BEST
(siste)**

Soldater fikk kreft etter atom-prøver

**OL: Krig om
våtmarker**

SIDE 10

**Gentek.:
Regjeringen
sprekker?**

SIDE 5

**Matjorda
forsvinner**

SIDE 8

**Full seier for
rovdyrene**

MIDTEN

**Rømt laks
gyter likevel**

SIDE 4

**Leder: Fatal
Syse**

SIDE 2

De sovjetiske planene om prøvesprengninger på Novaja Semlja har satt nytt, aktuelt søkelys på ettervirkningene av sprengningene på Kola i årene rundt 1960. Ifølge Vadsø-avisa Finnmarken kan flere av soldatene som lå på grensevakt i Karpfjellet på den tiden være rammet av kreft. Naturvernforbundet krever nå full gransking av ettervirkningene.

Av GUNNAR BOLSTAD

I et intervju med Finnmarken forteller den tidligere grensevaktten Svein Mikkola at han er rammet av magekreft og at tre av kameratene som han arbeidet sammen med også er blitt syke. Det påfallende er at alle er blitt syke på omtrent det samme tidspunktet, 28-29 år etter at de alle sammen nærmest var øyenvitner til sprengningene på Kola.

- Vi var så nær at vi kunne se lysglimtene fra russernes atomprøver. Vi lå faktisk midt i nedslagsfeltet, forteller den kreftsyke 48-åringen til Finnmarken.

Fagfolk strides

Fagfolkene strides om de mulige ettervirkningene av prøvesprengningene i årene 1957-62. Ekspertene ved Statens institutt for strålehygiene (SIS) hevder at det er liten sannsynlighet for at noen kan ha pådratt seg magekreft. Magekreft kan like godt skyldes stråling gjennom luft eller matvarer, sier kjernefysiker Halvor Forsmark til Finnmarken. Like fullt

er det et faktum at mange av innbyggerne i Hiroshima og Nagasaki fikk magekreft.

- Full gjennomgang

Naturvernforbundet krever nå fullstendig gjennomgang av konsekvensene av de tidligere sprengningene: - Vi krever at Kreftregisteret i samarbeid med Forsvaret sporer opp soldatene som avtjente verneplikt som grensevakter for å kartlegge omfanget av kreftforekomster. Med undersøkelsene fra det britiske atomkraftverket Sellafield friskt i minne bør granskingen også omfatte soldatenes barn, sier miljøfaglig konsulent Thomas Martinsen i Naturvernforbundet til N&M Bulletin. Ferske tall fra Sellafield viser en overhyppighet av leukemi blant barn av arbeiderne ved atomkraftverket.

Annen karakter

- Det er grunn til å understreke at de nye planlagte sprengningene er av en helt annen karakter enn de tidligere, sier Martinsen. - Mens sprengningene for 30 år siden var atmosfæriske med enorme nedfall av radioaktivitet, vil de nye finne sted under jorden. Likevel fin-

nes det ingen garanti mot ulykker, og det er nærliggende å tro at også de nye sprengningene vil føre til atmosfæriske utslipp, hevder Martinsen.

Lavdosestråling

- Hvorfor er det så viktig å grave opp denne gamle historien nå, så mange år etter?

- Vi trenger bedre materiale for å få en skikkelig oversikt over virkningene av radioaktiv forurensing, slik at vi få en bedre risikovurdering av stråleskader. Ikke minst er dette vesentlig når man skal vurdere ulike behandlingsmetoder. Atomlobbyen har forsøkt å skyve effektene av lavdosestråling under matta, men nå viser stadig flere indisier at strålingen er farligere enn mange fagfolk har villet innrømme, sier Martinsen.

- Det som åpenbart har skjedd i Finnmark er helt typisk for radioaktiv forurensing. Den oppfattes ikke av sansene, den lukter ikke, den smaker ikke. Dette gjør denne formen for forurensing ekstra farlig, sier Martinsen, som er medlem av Naturvernforbundets faggruppe for radioaktivitet.

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka
0505 Oslo 5
Bankgiro: 1720.05.00717
Postgiro: 5 09 46 02

Ansv. red.: Gunnar Bolstad
Redaktør: Jon Bjartnes
Telefon: (02) 71 55 20
Telefax: (02) 71 56 40
Prod.: GPG Sats & Trykk as

Fatal Syse

**Dramatikk på oppstartende Amerika-fly:
Brannsirenene uler, svart røyk velter fram.
Passasjerene gripes av panikk, alle utenom en.
Norges statsminister Jan P. Syse betrakter oppstyret
med største sinnsro, henvender seg til sin mer
bestyrkede statssekretær-sidemann, og kunngjør:
- Jeg er en fatalist, så jeg tar slike ting rolig.**

Pr. definisjon er en fatalist en skjebnetro person, en som mener at alt er fastsatt av skjebnen. En fatalist registrerer hva som skjer, men mener at hva han selv foretar seg ikke gjør noe fra eller til. Når varselampene lyser fordi noe står i brann, er det noe folk pleier å ta hensyn til, noe som gjerne er avgjørende for handlingene deres. Når et fly som står på bakken begynner å brenne, vil mange for eksempel velge å forsøke å komme seg ut. En fatalist, derimot, han «lener seg iskaldt tilbake i setet og slapper av» (VG mandag 26.2.)

Jan P. Syse er erklært fatalist. Når alarmen går, legger han framtiden i skjebnens hender. Den person som er valgt til å styre Norge, tror at han selv er underlagt en slags usynlig lov - at han bare fyller et hull i en stor maskin som ruller i vei av egen kraft. De valg han gjør, påvirker hverken maskinens fart eller dens retning.

Hvis Jan P. Syse mener alvor med fatalismen sin, er han en livsfarlig statsminister.

Vi lever i en tid der advarslene står i kø. Et ganske lite stykke utenfor regjeringskontorene finner vi døende skoger, forgiftede hav og mennesker som bukker under for forurensning. Og vi ser at en de viktigste betingelsene for liv - været - oppfører seg så uforutsigbart at selv meteorologene begynner å undres. Det eneste som trengs for å gjøre bildet komplett, er at vår øverste politiske leder lener seg iskaldt tilbake i stolen og diskuterer skjebnen med sine statssekretærer.

Selv for de mest forstokkede skulle det være bortimot åpenbart at kloden er avhengig av forandring for å bevare livet som vi kjenner det. Denne enkle erkjennelse har da også, smått om senn, banet seg vei inn i partienes programmer.

For at forandringen skal komme, er vi hjelpeløst avhengige av politikere som tror de kan forandre noe. Alternativet er fatalistenes selvpoppfyllende profeti: Ingenting kan forandres - følgelig er det ingenting som forandrer seg. Konsekvensen vil bli riktig ubehagelig, både for fatalistene og oss andre.

En statsminister må ville noe. Hvis Syse virkelig har erstattet vilje med fatalisme, kan han bli mer skjebnesvanger enn han fortjener.

Jon

Papirbruk: LA foran Norge

Myndighetene i Los Angeles pålegger nå delstatlige myndigheter og universiteter å kjøpe resirkulert papir. Det norske miljøverndepartementet har ingen tilsvarende planer.

Av LARS ERIK HJORTHAAUG

- Prosessen med å bruke miljøpapir, altså ikke klorbleket papir, ble satt igang etter anbefaling fra statsforvaltningen. Imidlertid har riksarkivaren sett sine interesser truet, og har henvist til dårligere holdbarhet på miljøpapiret, sier Ole Jon Hope i Miljøverndepartementet.

- Men nå stemmer jo ikke dette helt lengre...

- Det er nok riktig at vi får lengre holdbarhet ved å øke Ph-verdien i miljøpapiret. Men det er rivestyrke og brekkfasthet som er argumentene riksarkivaren bruker, sier Hope.

-Ikke godt nok

Avdelingsarkivar Knut Johannssen ved Riksarkivet bekrefter Opes uttalelser, men legger til: -Som arkivinstitusjon er vi pålagt å bevare dokumenter for all fremtid, og da er verken resirkulert eller treholdig papir godt nok. Alt papir må jo en eller annen gang være nytt, og da er det ikke logisk å benytte «gammelt» papir av dårligere kvalitet til dette formålet. Dessuten får papirene ganske hardhendt behandling,

og klorbleket papir er renset for stoffer som reduserer papirets holdbarhet.

-Men undersøkelser viser jo at miljøpapir kan lagres i flere hundre år...

-Det er farlig å trekke så bastante konklusjoner ut av en kunstig lagringsprosess. Vi har ingen garanti for at dette stemmer. Så vi vil fortsatt bruke klorbleket papir til bevaring, mens miljøpapir vil være aktuelt i andre sammenhenger, sier han.

-Stor forskjell

Forsker Francois Andre Abadie-Maumert ved Papirindustriens Forskningsinstitutt (PFI) er enig med Johannssen i at det er stor forskjell mellom klor- og miljøpapir når det gjelder rivestyrke og brekkfasthet. Uviklingen har ennå ikke kommet langt nok på dette feltet, sier Abadie-Maumert, som det sømmer seg for en representant for en industri som helst ser at begge papirtyper selger bra. Han tror løsningen ligger i å avpasse bruk av papirtype bedre etter behov.

- Staten er lite konsekvent, i og med at de ikke bruker papir etter behov. Her synes det mye, mener han.

H.r. advokat FINN RIME

Ø. Slotts gt. 12B, 0157 Oslo I.
Tlf. 02/20 82 17.

Blakk Rensvik på flyttefot:

Betalte SFT-flytting med forskningsmidler

- 35 nye stillinger til SFT, skrot de bevilgende myndigheter før jul. Men ingen tenkte på å utstyre de nyansatte med skrivebord og datautstyr. Derfor finansierte direktør Harald Rensvik den nødvendige flyttingen som de nye stillingene medførte via forsknings- og utviklingsbudsjettet (FoU)

Av GUNNAR BOLSTAD

nlag fire av de drøye 30 millionene på SFTs FoU-budsjett har gått med til flytting og nødvendig reisevirksomhet. -Estaten har anledning til slike om-disponeringer, sier Rensvik.

- Unødvendig

- SFT burde tatt pengene fra

andre budsjettposter, sier stortingsrepresentant Per Aunet (SV). Han synes det bør være unødvendig å tappe en såpass viktig post som FoU for å finansiere flytting og driftsutgifter. Aunet medgir imidlertid at nye stillinger også betyr økte driftsutgifter og som medlem av Stortingets kommunal- og miljøvernkomite lover han å se nærmere på dette spørsmålet ved neste budsjettbehandling.

Ikke skrinlagt

- Ingen av de planlagte forsknings- og utviklingsprosjektene vil bli skrinlagt, selv om deler av programmet vil få en forsinkelse på opptil et halvt år, sier Rensvik. Han mener situasjonen er beklagelig, men fant ikke noen grunn til å be om ekstrabevilgninger for å dekke den nødvendige flyttingen.

Sykehus synder med dioksiner

En undersøkelse av forbrenningsovn ved Telemark Sentralsykehus i Skien viser at utslippene av dioksiner er ekstremt høye. Mens et normalt tillatt utslipp ligger på 1-2 ng/Nm³, slipper forbrenningsovn på sykehuset ut 177 ng/Nm³.

Av GUNNAR BOLSTAD

Undersøkelsen er utført etter oppdrag av Norsk Institutt for Luftforskning. Sagt på en mer forståelig måte er utslippene av dioksiner beregnet til å være 3,4 milligram i døgnet og 0,78 gram i året, forutsatt en driftstid på åtte timer pr. dag 200 dager i året.

Ustabil

Rapporten peker også på at konsentrasjonen av karbonmonoksid (CO) er ustabil og at det er store svingninger i oksygenkonsentrasjonen. Dette kan gi ufullstendig forbrenning og kan være en medvirkende årsak til de høye dioksinutslippene.

Telemark Sentralsykehus har altså kommet i selskap med industribedrifter i Grenland som Norsk Hydro og Union Bruk. Det er imidlertid verdt å

merke seg at sykehusets forbrenningsovn er produsert av Norsk Hydro.

Ullevalg også...

Også ved Ullevål sykehus i Oslo slippes det ut store mengder dioksiner. På tross av nytt renseanlegg ligger dioksinutslippene nå høyere enn de gjorde sist de ble målt høsten 1988. Likevel mener SFT at de ikke representerer noen betydelig helserisiko.

Takk for støtten!

Norsk Skibs
Hypotekbank a/s

Solberg & Andersen a.s

 NORSK
LÆRERLAG
Støtter NNVs arbeid for
et bedre miljø!

 KRONOS TITAN A/S
FREDRIKSTAD

 NORGES BONDELAG
OSLO
Tlf. 02/17 34 00

Aluminium kan brukes om og om igjen! Vi sparer 95 % av energien når vi resirkulerer i stedet for å smelte nytt.

 HYDRO
ALUMINIUM

A.S. VESTSINK

PLM MOSS GLASSVERK AS

Takk for støtten!

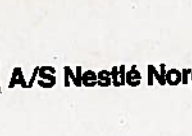
Avfall behøver ikke være noe problem
RING: SYSTEMTRANSPORT A/S
02-25 36 00

OMLASTING/SORTERING AV PRODUKSJONS- AVFALL GJENVINNING M.V.

Ny rapport:

Rømt tamslaks gyter likevel

En fersk undersøkelse bekrefter hva alle bortsett fra oppdrettsnæringa lenge har fryktet: Rømt oppdrettslaks gyter med suksess. Forskerne Harald Lura og Harald Sægrov påviser i en rapport at oppdrettslaks har formert seg i to av de tre elvene de har undersøkt.

Av LARS ERIK HJORTH AUG

Det antas at den norske laksestammen består av ca. 400-500 lokale stammer, og den lokale tilpasningen er et resultat av naturlig utvalg og laksens presise returnering til fødeelven. Tilsiget av oppdrettslaks er imidlertid svært høyt i mange elver, og forskerne frykter at forskjellene stammene imellom kan bli utvisket.

For di tamslaksen går opp i elvene senere enn villaksen, kan den også påvirke villaksens suksess ved å grave opp rogn denne har gytt, konkluderer rapporten.

Sikker metode

Forskerne har skilt oppdrettslaks fra villaks ved å påvise det røde pigmentet som gir laksen den gilde farven, og som i oppdrettsanlegg blir fremstilt syntetisk og lagt i foret. Metoden regnes som sikker, men har en ulempe ved at den betinger at fisken har vært i oppdrettsanlegget så lenge at innslaget av pigmentet blir målbart. Rømt smolt vil for eksempel gå for å være villfisk. Det er derfor grunn til å tro at innslaget av rømt fisk er høyere enn det som hittil har blitt målt.

Dårlige argumenter

At tamslaksen er fysisk underlegen og dermed lett å jage bort,

har vært et av argumentene som har vært brukt av oppdrettsnæringa for å ufarliggjøre rømmingen. Rapporten viser imidlertid at rømt laks er et problem som må tas på alvor.

–Det er vanskelig å spå om hvilke konsekvenser dette vil få, mener Yngve Svarte i Direktoratet for Naturforvaltning (DN). –Dette er upløydd mark, og ennå er det for tidlig å komme med bombastiske spådommer. Men det vi kan gjøre er å sette fram en rekke hypoteser og prøve dem ut. DN skal nå kartlegge gytemønsteret hos villaks og oppdrettslaks.

–Gledelig debatt

–Godt at vi får en debatt basert på harde fakta istedetfor følelser, mener Knut A. Hjelt i Norsk Fiskeoppdretters Forening. –Gytesuksess på rognstadiet betyr imidlertid ikke automatisk suksess på avkom. Jeg tror ikke vi har nok kunnskap på området og savner mer dokumentasjon, sier Hjelt.

–Uansett om det er faglig eller følelsesmessig hold for at rømt laks gyter i elvene, er målet å få rømningsfrekvensen lik null. Hvis vi oppnår det målet, så er grunnlaget for geninnblandingsskudsjonen borte. Dessuten er det ikke dokumentasjon for påstanden om genforurensning, hevder Hjelt.

Tiltak

–Næringa er ikke tjent med

rømming, og vi har tiltak gang. Vi er med i en gruppe som er opprettet av Fiskeridirektoratet, den såkalte rømningsgruppa. I tillegg har vi en teknisk komité som jobber med retningslinjene for standard på anlegg.

Hjelt mener anleggene stort sett er sikre, men at mye er opp til driver og hans driftsrutiner. –Anleggene skal være opp mot 99% sikre om de drives på forsvarlig måte.

Mye rømming?

Men nå rapporteres det jo om tildels store mengder rømt fisk i elver og vassdrag, og denne prosenten harmonerer jo ikke med tall som for eksempel Direktoratet for Naturforvaltning har kommet med?

–De tallene fester jeg ikke særlig lit til, sier Hjelt, og forsikrer at rømningsproblemet tas alvorlig av Norske Fiskeoppdretters Forening.

NNV reagerer

Naturvernforbundet krever i en pressemelding utstyr og godkjente planer for innfangning av rømt fisk, for eksempel med drivgarn.

Nedslaktning må brukes i stor utstrekning når alvorlige sykdommer oppdages. Erstatningsordninger for å redusere de økonomiske konsekvensene for oppdretterne må også etableres, heter det.

Tøffe tak i regjeringen:

KrF og Sp vil slåss for streng gen-lov

Det ligger atskillig politisk sprengstoff i tukling med gener. Både Kristelig Folkeparti og Senterpartiet varsler kamp for å få en streng lov om bioteknologi. Et statssekretærutvalg forsøker nå å forene regjeringspartienes syn på saken, som skal legges fram i form av stortingsmelding og lovforslag i løpet av våren.

Av JON BJARTNES

Både KrF og Senterpartiet har strenge formuleringer om bioteknologi i partiprogrammene. På mange områder står programformuleringene stikk imot de anbefalinger til genlov som et departementalt utvalg nylig la fram. Hvis utvalget får det som det vil, blir loven om bioteknologi alt for liberal, mener KrF og Sp.

– Uforenlig

– Det ville være helt horribelt om KrF skulle sitte i en regjering som gikk inn for en bioteknologi-lov i tråd med det forslaget som ligger på bordet nå, sier Gunstein Instefjord til N&M Bulletin. Han er leder i Kristelig Folkepartis Ungdom, og har dessuten vært sentral i utformingen av moderpartiets gen-politikk.

– For eksempel ville det være helt umulig for oss å akseptere rett til å ta ut patent på levende organismer, sier Instefjord. Han legger ikke skjul på at det ligger mye politisk dynamitt i denne saken, og forutsetter at KrF-statsrådene kjører et tørt løp i regjeringen.

– Lite å gå på

KrFs parlamentariske leder Kåre Gjønnes er rundere i formuleringene. Men også han

varsler liten vilje til kompromisser:

– På helt vitale områder har vi ikke mye å gå på. Endring av arveegenskaper er et eksempel, sier Gjønnes til N&M Bulletin. Han får følge av Senterpartiets representant i Stortingets Kommunal- og Miljøvernkomite, Ragnhild Queseth Haarstad:

– KrF og Senterpartiet er på linje i denne saken. Her risikerer vi å åpne for ting det er uråd å rette opp igjen, sier Queseth Haarstad.

Statssekretær-utvalg

For å finne fram til en felles plattform har regjeringen satt ned et statssekretær-utvalg. Der er ulike fagdepartementer representert, avhengig av hvilke sider av bioteknologien som skal behandles. Men det er alltid representanter for alle partier til stede.

Utvalget ledes av Arvid Moss ved statsministerens kontor. Andre sentrale personer er utenriksminister Kjell Magne Bondeviks personlige sekretær Hilde Johnsen, og personlig sekretær Marit Arnstad hos miljøvernminister Kristin Hille Valla.

– Ingen hemmelighet

Utvalget har som mål å levere en innstilling tidlig på våren. For øyeblikket er ingen villige til å si noe om hvilken

retning utvalget beveger seg i.

– Men det er ingen hemmelighet at Sp og KrF har inntatt en svært restriktiv holdning til bioteknologi, sier Marit Arnstad til N&M Bulletin.

Nøkkelen

Forventningene til statssekretærutvalgets anbefalinger er ikke større enn at de fleste N&M Bulletin har snakket med mener at stortingsbehandlingen av saken blir avgjørende. Et vesentlig poeng blir hvor saken skal behandles: Siden det er statsministerens kontor som har styrt prosessen, er det ikke klart hvilken stortingskomite som får genproblematikken på bordet.

– Miljøsak

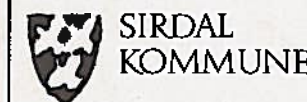
Hvis KrF og Sp får det som de vil, blir bioteknologien vurdert som en miljøsak:

– Det vil være naturlig at Miljøverndepartementet fremmer denne meldingen, slik at den blir behandlet i Kommunal- og Miljøvernkomiteen. Men det gjenstår å se, sier parlamentarisk leder Kåre Gjønnes i KrF.

Takk for støtten!

renolit norge a.s

SKIEGRUPPEN
AKSJESKIP
FESTINGST. 2 - 4010 KRISTIANSAND

DOW NORGE A.S

Bjørnen er sikret en framtid i Norge.
(Tegning: Viggo Ree)

Takk for støtten!

 STOREBRAND
Storebrand Kredittforliking AS

 STATOIL

 Standard Marine A/S
Marine Commodities Norway

 VIKING
REINHOLD AS
Tlf: (02) 95 06 90

NSB

NIDAR BERGENE
alltid no' godt

 LORENTZEN CHARTERING A/S
SHIPBROKERS
Lilleakernv. 4, Oslo.
Tlf. (02) 52 50 50

norsulfid

Bondelaget nedstemt i Nordisk Råd: Fortsatt norsk ulv og bjørn

De nordiske bondelagene led et sviende nederlag i Reykjavik da Nordisk Råd nylig sluttbehandlet planen for store rovdyr. Med 55 mot seks stemmer ble det vedtatt å følge innstillingen til juridisk utvalg; Fennoskandia skal ikke være ett forvaltningsområde for bjørn, ulv, jerv og gaupe.

Av GUNNAR BOLSTAD

Forvaltningsmyndighetene og naturvernorganisasjonene i Norden har oppfattet bondelagene planer som sniktryddelse og et forsøk på å torpedere nordisk viltlovgivning og Bern-konvensjonen.

– Dermed er en mangeårig

prosess over, en planlegging som har pågått i tre hovedetapper, sier naturverneren Viggo Ree til N&M Bulletin. Han har hele tiden fulgt denne saken med argusøyne.

Tre personer

– Det interessante er at det er de samme tre personene som

har gått igjen i de ulike etappene. Arkitektene bak bondelagets plan har vært Morten Muus Falck, Ivar Myserud og Bjørnulf Kristiansen. I 1986 la Landbrukets Utmarkskontor fram sin alternative rovdyrutredning som ekskluderte ulven og delvis bjørnen fra Norge. Muus Falck og Kristiansen var den gangen ansatt ved utmark-

skontoret, mens Myserud fungerte som biologisk rådgiver, sier Viggo Ree.

Nytt forslag i -88

Utredningen fikk ikke gjennomslag og ble derfor videreført i Nordens Bondeorganisasjoners Centrallråds rovdyrfor- slag i 1988. Her var Kristiansen den ene av to fra Norge i et seksmanns rovdyrutvalg, der Myserud og Muus Falck var fagpolitiske og biologiske rådgivere, sistnevnte også utvalgets sekretær.

– Hovedbudskapet den gan-

gen var tredelingen av artene innen Fennoskandia, men også disse planene ble gjennomskuet, sier Viggo Ree.

I 1989 ble derfor planen fremmet som et privat medlemsforslag til Nordisk Råd fra blant annet tre norske politikere. Artsfordelingen med ulven i Finland – som hadde reservert seg mot arten da de ratifiserte Bern-konvensjonen, bjørnen i Sverige og jerven delvis i Norge, var nå fjernet. Forslaget ble ført i pennen av Ragnar Kvaale i Foreningen Norden, men med Muus Falck som biologisk rådgiver.

– En utrolig sak der en privat næringsorganisasjon har brakt en plan helt opp til Nordisk Råd utenom forvaltningsapparatet, påpeker Ree.

Ingen troverdighet

Det hjalp altså ikke med reser- vasjoner og protester fra Johan C. Løken, som ifølge Ree fjern- et den siste lille rest av trover- dighet vedrørende bondelagets vernevilje for rovdyrene i sine taler i Reykjavik.

– Dette er en kamp mellom verneinteressene på den ene siden og de som hevder retten

til liv for sine husdyr og sikker- het for sine barn på den andre siden, hevdet Løken før av- stemningen.

– Løken har tydeligvis liten omtanke for barna i våre nabo- land, påpeker Ree ironisk.

Konsekvenser

– Om bondelagets planer had- de ført fram, ville dette fått uhyggelige konsekvenser for andre dyre- og plantearter. Heldigvis lever vi i en tid der flere og flere er bevisst verdien av å opprettholde naturens artsmangfold. Derfor vil jeg gi honnør til politikerne for deres behandling av saken, sier han.

Selvfølgelig skal man samar- beide over landegrensene, men hver nasjon må ta sitt ansvar innenfor sine egne grenser. Nå er det opp til forvaltningen å følge opp, avslutter en optimis- tisk Viggo Ree.

Takk for støtten!

**NORSK
JERNBANE FORBUND**

SL Stor-Oslo Lokaltrafikk
Får deg trygt fram

Carnegie a.s.
MEDLEM AV OSLO BORS
MEMBER OF OSLO STOCK EXCHANGE

**TETRA
PAK**

DHL
WORLDWIDE EXPRESS

 STANCE
MUNDALEN KALKFABRIK AS

Miljøvennlig produksjon
VARMTVANN
-gir velvære
Miljøvennlig drift

Milde vintre: Matjorda forsvinner

De milde vintrene i Nord-Europa har hatt og vil få store konsekvenser for landbruket. En britisk undersøkelse viser at den milde fjorårvinteren førte til at sopp og infeksjonssykdommer overvintret i åkeren og slo hardt til allerede på vårparten. På norske breddegrader er det den økende erosjonen som bekymrer forskerne.

Av GUNNAR BOLSTAD

Det sterke sykdomspresset på britiske avlinger førte til en dramatisk økning i bruken av sprøytemidler. – Den britiske undersøkelsen er ikke relevant for Norge, fordi avlingsmønsteret er annerledes. Mange britiske bønder sår allerede på høstparten, sier forskningssjef Bengt Rognerud ved Jordforsk på Ås til N&M Bulletin.

Dramatisk erosjon

Rognerud er imidlertid svært bekymret for den dramatiske jorderosjonen de siste vintre-

ne. Denne vinteren er spesielt ille. Den kraftige kuldeperioden som skapte tele tidlig på vinteren, førte til at mildvær og regn nærmest flådde av det øvre jordlaget mange steder senere på vinteren, sier Rognerud.

– Det er grunn til bekymring og vi må nå prioritere tiltak for å beholde matjorda der den skal være. Erosjonen gir økonomiske tap for bonden fordi den fineste jorda blir borte, og skaper dessuten betydelig forurensing, sier Rognerud. Overfor Bondebladet stiller Rognerud spørsmålsteget ved at Landbruksdepartementet bare vil satse på tetting av silokummer og gjødselskjellere.

Dobbel gjødselpris

En rekke tiltak er aktuelle for å hindre den økende erosjonen. Overfor Bondebladet tar statskonsulent Unni Dahl Grut til orde for le-givende hekke. Slike hekker skjermer både mot vind og hindrer avrenning. Forskningskoordinator Arild Vatn ved Norges Landbruks-høgskole følger opp med å foreslå en dobling av kunstgjødselprisen de neste to-tre årene.

– Dette vil redusere både kunstgjødselbruken og arealavrenninga, mener Vatn.

Ozonhull tettes med ballonger

Å tette igjen hull i ozonlaget med ballonger kan høres ut som en ide sakset et Donald-hefte. Men en nystartet organisasjon ved navn Ozone Help har satt seg fore å gjøre nettopp dette.

Av LARS ERIK HJORTH AUG

Det er ozonhullene over polene den britiske organisasjonen vil reparere. Tre ballonger med ozongeneratorer er planlagt sendt opp fra Christchurch, New Zealand ved utgangen av året, skriver Science and Technology News.

Ozongeneratoren er en plaketondensator som lades opp inntil det oppstår et overslag

mellom platene hvor en stor mengde ozon lagres. Generatoren henter sin energi fra solceller. Hver ballong kan frakte 100 generatorer med tilsammen 300 solceller som trengs for å få nok energi.

Ballongene vil ligge i 15 kilometers høyde og ombord finnes også utstyr for å måle ozoninnholdet. Innen en måned etter starten vil vi få vite om forsøket har vært vellykket.

Takk for støtten!

 boliden allis
Svedala-Årbrå

Postboks 55 Kvernveit, 0808 Øyer B. Telefon (02) 23 50 82
Telex TG 959 5000 n. Telefax (02) 23 51 88.
Utstyr for grus, pukk og industriarlegg

**GLAVA
ISOLASJON**

MED EGENSKAPER
SOM GJØR VALGET LETT...

 NOR-SEKK A/S
VI KAN KILDESORTERING

MILJØSTANDARDS

 **NORGES
STANDARDISERINGS-
FORBUND**
Heggelundsgaten 31 Oslo 3 Tlf. (02) 46 80 94

 NARVESEN

 Aker

 **as
SPESIALPAPIR**
Brynsengvn. 5,
0667 Oslo 8
Telefon (02) 65 67 00

 DYNO

«Realistiske CO₂-mål» blir ikke godt nok

Det er mulig å redusere utslippene av drivhusgassen karbondioksid med omlag 20 prosent innen år 2020 på en kostnadseffektiv måte, hevder den ledende amerikanske energieksperen William U. Chandler. Problemet er bare at u-landene vil spise opp denne reduksjonen selv om de setter inn kraftige tiltak.

Av JON B. SKJÆRSETH

Chandler har ledet et prosjekt som har studert mulighetene for å redusere utslipp av CO₂ i en rekke land i Europa, Canada og Japan. Til sammen står disse landene for over halvparten av verdens CO₂-utslipp. Studien, som nylig ble presentert på Fritjof Nansens institutt, hadde som hovedformål å anslå hvordan utslippene av CO₂ vil utvikle seg innenfor tre scenarier: «ingen endringer», «strukturelle endringer i økonomien» og «energieffektivisering». Den samlede konklusjonen fra alle case-studiene er at «ingen endring»-scenariet vil drive utslippene av CO₂ rett til himmels.

Polen fordobler

Uten kraftige virkemidler vil for eksempel Polens utslipp bli

mer enn fordoblet innen år 2020. Sovjetunionen slipper i dag ut om lag 1.000 millioner tonn CO₂. Uten dramatiske endringer, som overgang til et mindre energiintensivt produksjonsliv og innføring av enøk-teknologi, vil de nå 1.800 millioner tonn før år 2030. USA vil i 2020 være oppe i nesten 2.400 millioner tonn, ifølge Chandler. Hvis disse landene bruker virkemidlene maksimalt utfra tekniske og økonomiske kriterier, kan de redusere utslippene med omlag 20 prosent innen år 2020.

Japan på gjerdet

Problemet er at reduksjonspotensialet ikke er det samme som at tiltakene blir iverksatt. Når det gjelder Japan er det også relativt lite å hente ved strukturelle endringer og effektivisering. En innføring av CO₂-skatt for å holde utslippe-

ne konstante i Japan vil redusere BNP med 39 trillioner yen innen 2005! Det er de absolutt ikke villige til å betale. Japan vil ha i pose og sekk, og har derfor satt seg på gjerdet for å avvende den teknologiske utviklingen.

80 prosent?

En helt annen sak er at en reduksjon av CO₂-utslippene med 20 prosent ikke vil føre til en stabilisering av CO₂ i atmosfæren. Det snakkes nå om reduksjoner på 80 prosent for å få til en stabilisering. En 20 prosents reduksjon i i-landene vil dessuten bli spist opp av en økning i de store u-landene, selv om u-landene reduserer maksimalt på en kostnadseffektiv måte. Menneskeheten står overfor sitt hittil mest kostbare prosjekt, mener Chandler. Og prisen stiger for hver dag.

Havskilpadden truet

Den voldsomme utbyggingen av strender og planløs turistutvikling i Middelhavsområdet har satt havskilpadden i fare. Det er raseringen av eggleggingssteder som truer skilpadden, skriver Medasset-forbundet som går inn for bevaring av havskilpadden.

Organisasjonen, som er opprettet på initiativ fra en ekspertgruppe, går inn for å bringe orden i de forskjellige individuelle og kollektive tiltak som allerede er iverksatt i området. Arbeidet med å få samordnet kreftene med liknende grupper i Europa og langs Mid-

delhavet er også i gang.

Medasset-forbundet vil også være pådriverer for en generell opplysningsvirksomhet i land hvor reiselivet utgjør en livsviktig økonomisk virksomhet og hvor naturvernforbundenes tiltak ofte blir dårlig forstått.

**A/S DENOFA
OG LILLEBORG
FABRIKER**

Takk for støtten!

Landbruksforlaget

PB 3647 Gamlebyen,
0135 Oslo 1
Tlf. 02-68 81 50

 Troms - Norges eneste fylke!
- Og det vil vi gjerne beholde!

TROMS FYLKESKOMMUNE
Grunnlagt: 12. 9. 1990 Troms Postdr. postboks 25,
9001 Tromsø Tlf. 081-67020

 TOLL- OG
AVGIFTS-DIREKTORATET

 FRAMO
SERVICES AS
A FRANK MÖHN COMPANY

**Hjelp oss å
stoppe
narkotikaen
ved grensen!**

Tollvesenet
har taushetsplikt

NARKO-TIPS
(050) 31212
TOLLVESENET

OL-hall skaper krig om våtmark

Hamar Kommune planlegger å legge skøytehallen for vinter-OL 1994 på en fylling i Åkersvika, tett inntil grensen for et våtmarksreservat.

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom protesterer heftig, men kommunen og andre lokale interesser holder på sitt. Debatt-temperaturen nærmer seg kokepunktet.

Av JON BJARTNES

Tidligere har Naturvernforbundets Prosjekt Miljøvennlig OL, lokale naturvernere på Hamar og Natur og Ungdoms landsmøte tatt avstand fra skøytehall-planene. I forrige uke sendte Naturvernforbundets leder Ragnar Vik et brev til Miljøverndepartementet, der han ber departementet gripe inn overfor planleggingsarbeidet i kommunen. Også Norsk Ornitologisk Forening og Norsk Zoologisk Forening er koblet inn.

Internasjonalt

Åkersvika Naturreservat regnes som en verneverdig våtmark i internasjonal sammenheng, med blant annet et spesielt rikt fugleliv. Reservatet var det første her i landet til å komme med på listene til Ramsar-konvensjonen for vern av våtmarker.

Nå vil naturvernforkjemperne skrive brev til miljøvernministrene i de andre landene som har undertegnet Ramsar-konvensjonen, for å få dem til å ta opp saken med norske myndigheter.

Dårlig PR

Det er dårlig PR for OL-landet Norge - og for Hamar som OL-by. Slikt liker ikke lokalavis-redaktører. Da miljøbevegelsens planer om internasjonal mobilisering ble kjent, klemte Hamar Arbeiderblad til på lederplass:

- Har dere egentlig tenkt gjennom hvordan dere skader Norge og Hamar ved å sende brev til 52 miljøvernministre verden rundt om denne saken? Er dere blitt helt forblindet av de PR-muligheter som skjuler seg bak OL-symbolet?, skrev avisen. Lederartikkelen var spesielt rettet mot Naturvernforbundet, som ifølge Hamar-avisen undergraver sin egen stilling ved å basere seg på lettvintheter.

- Inkompetanse

Også motparten tar sterke uttrykk i bruk. I et brev til sekretariatet for Ramsar-konvensjonen, skriver Naturvernforbundets Prosjekt Miljøvennlig OL at lokalpolitikere og de lokale planleggerne er miljømessig inkompetente. Prosjekt Miljøvennlig OL ber Ramsar-sekretariatet følge årvåkent med i hva som foregår på Hamar.

Det som foregår er at lastebillass etter lastebillass med stein og grus kjøres ut i Åkersvika.

Nytt ettersyn

Vedtaket om å fylle ut 200 dekar av vika er gammelt. Som andre byer trenger Hamar plass, og området kommunen vil fylle ut ligger nær sentrum. Ingen benekter at OL-planene har satt fart i arbeidet, selv om teknisk etat på Hamar forsikrer overfor N&M Bulletin vika skal fylles ut - skøytehall eller ikke. I tillegg til OL-hallen vil kommunen bygge kjøpesenter.

Skøytehall-planene har passert bygningsrådet. Men nå har fylkesmann Odvar Nordli forlangt nytt offentlig ettersyn av reguleringsplanen for området. Like fullt fortsetter utfyllingen av Vika - i første omgang lages det en molo i ytterkanten av det området som skal fylles ut. Hvis hele utfyllingen blir gjennomført, skal det dumpes en halv million kubikkmeter stein ut i vika.

Du store verden

Smogen i Englenes By

Miljøplanen for Los Angeles møter sterk motstand av kritikere som hevder den vil ødelegge regionens økonomi. De lokale miljømyndighetene står tilbake ved å illustrere planens fordeler omregnet i klingende dollar, melder Los Angeles Times.

LARS ERIK HJORTH AUG

To og en halv dollar daglig er hver Los Angeles-innbygger villig til å betale for å slippe hodepinen smogen påfører ham, og prissetter likegodt hals-irritasjon (2.50) og øyeirritasjon (1.75) i samme åndedrag.

Mer enn 190 millioner persondager med øyeirritasjoner tror myndighetene smogen i Los Angeles er skyld i. Beregningene viser at om planen lykkes, vil det tilsvare en kroneverdi på 90 mrd. hvert år. Og da er det bare skader forårsaket av partikler og ozon som er tatt med. Andre faktorer som lidelser fra bly, nitrogenoksyder og kullmonoksyd, at øvrige miljøskader ville mer enn fordoble helseplanens verdi.

Grønt landsmøte

Miljøpartiet De Grønne arrangerer landsmøte i Bergen 9.-11. mars.

Hovedsaker blir forslag om ny organisasjonsstruktur og nye vedtekter, samt prinsippbehandling av forslag til handlingsprogrammer for kulturpolitikk, økonomisk politikk/arbeidsløshet, helse- og sosialpolitikk, miljø-, energi- og ressurspolitikk.

KFK-konferanse

Drivhuseffekten og ozonnedbrytningen er våre viktigste miljøproblemer i dag. Det mener KFK-brukernes Fellesutvalg som 20. mars arrangerer en konferanse på Soria Moria i Oslo for å drøfte hvordan industrien skal møte dette problemet.

Vernede planter utryddes

Den internasjonale handelen med vill planteløk truer nå flere fredede planter med utryddelse. Dette hevder The Fauna and Flora Preservation Society i en undersøkelse som avslører denne ulovlige butikken.

Av LARS ERIK HJORTH AUG

Tyrkia står som hovedleverandør, men også land som Canada, Ungarn, Portugal, Nepal og India deltar. Løken sendes til hollandske plantefirmaer som selger dem videre.

Handelen øker stadig i omfang. I 1972 ble det i Tyrkia samlet inn 25 millioner forskjellige slags løk. Ti år senere gjaldt samme antall bare for arten snøkløkeløk.

Noen av disse plantene, spesielt Alpefiolen, vil forsvinne om ikke en kontrollvirksomhet snart trer i funksjon. Dette til tross for at arten er vernet.

I tillegg til sitt dystre hovedbudskap, advarer rapporten også mot faren for spredning av sykdommer denne trafikken fører med seg.

EF-lover brytes

EF-lovgivningen om miljøvern følges ikke opp, konkluderer en rapport om kontrollen av anvendelsen av disse reglene. Rapporten er den første i sitt slag, og den avslører 362 brudd på EF's miljølovgivning.

Felles for de fleste av disse er at EF's standardkrav ikke oppfylles i nasjonal lovgivning eller at EF-reglene benyttes feil. Spania pekte seg klart ut som den mest motbydelige miljøgrisen, med sine 57 brudd, mens Danmark bare er notert med fem.

EF satser på el-biler

EF-kommisjonen vil forske på el-biler for å redusere luftforurensingen.

Kommisjonen satser åtte millioner kroner på et forskningsprogram som skal avdekke el-bilens innflytelse på miljøet, mulighet for offentlige ladestasjoner i byer, elektroniske overvåkningssystemer og ulemper ved vekselstrømsmotorer.

Forskningsprosjektet skal administreres av den internasjonale el-bilsammenslutningen AVERE (Association Europeenne de Vehicules Electriques Roulers).

Takk for støtten!

 PETERSON A/S

 GVA Norge
Getaverken Arendal Norge A/S
Sandvikveien 22 Phone: (02) 12 48 01
N-1322 HØVIK

 BERGEN KOMMUNE
**Bergen
Miljøbyen**

**GJØR SOM OSS
STØTT
NATURVERNFORBUNDET**

**A/S HAV
OSLO**

 VEST-AGDER
FYLKESKOMMUNE
Innen miljøfeltet har Vest-Agder fylkeskommune engasjert seg spesielt i arbeidet med å bekjempe sur nedbør. Vi gratulerer med jubileet.

 Bedriftsrådgivning a.s.
Chr. Michelsensgt. 65 04 74 Oslo 4 Tlf. 02/37 04 85

 Metallurgisk Industris Landsforening
Fridtjof Nansens vei 12, 0369 Oslo 3
Tlf.: (02) 69 85 80

Natur & Miljø nest best i Skandinavia

Naturvernforbundets blad Natur & Miljø er kåret til det nest beste miljøtidsskriftet i Skandinavia.

Av JON BJARTNES

Kåringen ble foretatt av TV3s program «Stoppa pressarna!» i forrige uke.

Vinner ble Sveriges Natur, utgitt av det svenske Naturvernforbundet. Natur & Miljø må videre finne seg i å dele andreplassen med sin danske navnebror.

– Profft

– Vi startet med å gå gjennom det som var av blader og maga-

siner om miljøvern. Etter kritisk gjennomgang falt det ene etter det andre fra, og i siste runde satt vi igjen med Sveriges Natur, og det norske og det danske Natur & Miljø. Alle tre bladene utmerker seg med profesjonalitet både i form og innhold, sier Alexander Rydström i «Stoppa pressarna!» til N&M Bulletin.

Glad

– Det er klart vi er glade for å være nest best, selv om vi sviktet den kanskje viktigste opp-

gaven – å slå svenskene, sier en fornøyd Natur & Miljø-redaktør Gunnar Bolstad.

Ved forrige kåring i «Stoppa pressarna!» gikk Arbeiderbladets korrupsjons-journalister til topps, i konkurransen om beste reportasjeserie.

– Så det er ikke sikkert det var noen fordel å være norsk denne gangen, mumler en vanligvis beskjeden Bolstad til N&M Bulletin.

Takk for støtten!

MARINE INSURANCE &
CLAIMS CONSULTANTS A/S
Rådhusgt. 27, 0128 Oslo 1

Selmer-Sande
Entreprenør

Vi setter pris på
miljøet

BREV

JA, jeg vil abonnere på N&M Bulletin

Naturvernforbundets nyhetsbrev N&M Bulletin kommer annenhver uke. Abonnement gjelder for ett år.

Jeg vil abonnere på _____ eksemplar(er) av hvert nummer.

Abonnementstype (sett kryss):

- ☐ Institusjoner/bedrifter kr. 250,-
☐ Privatpersoner (ikke-medlemmer) kr. 150,-
☐ Privatpersoner (medlemmer) kr. 120,-
☐ TILBUD! 2 måneder GRATIS!

Navn/bedrift: _____

Adresse: _____

Postnr./sted: _____

Kan sendes
utrankert
i Norge.
Adressaten
vil betale
porto/en.

SVARSENDING

Avtale nr. 109 000/5 Pb.

Grünerløkka postkontor
0505 OSLO 5